

Departementaal vertrouwelijk
Situatiebeeld en Duiding COVID-19 (nr. 20)

Kerneenheid
Analyse

16 april 2020 - geactualiseerd tot 09.00 uur

Actuele aandachtspunten

- Groeiend besef van een nieuwe realiteit in een negatieve economische en maatschappelijke context in relatie tot werkloosheid, economische krimp, "grote dilemma's" rondom verdeling van schaarse ruimte.
- Risico op maatschappelijk onrust door toenemende perceptie van ongelijkheid, onder andere rond beschermingsmiddelen, financiële steun, werkloosheid.
- Continue druk op geloofwaardigheid van overheid, experts en maatregelen in relatie tot mondkapjes, verlichte regimes in het buitenland en verschillen in de EU.

SITUATIEBEELD

Maximaal controleren (volksgezondheid)

- De RIVM-cijfers passen binnen de trend van verminderde toename.
- De NRC meldt dat mogelijk ruim 5.300 bewoners van verpleeghuizen COVID-19 hebben. In elektronische patiëntendossiersystemen worden nu niet alleen de geteste gevallen meegerekend, maar ook ouderen die verschijnselen hebben die sterk lijken op COVID-19.
- Britse onderzoek in *The Lancet* concludeert dat het effect van sluiting van scholen op het tegengaan van coronavirussen marginaal is: het scheelt slecht twee à vier procent minder doden, terwijl het een naar verhouding ingrijpende maatregel is.
- Wetenschappers stellen in *Science* dat er mogelijk nog jarenlang maatregelen nodig zijn om de verspreiding van COVID-19 tegen te gaan. Er is veel onzekerheid over immuniteit: er worden weinig antistoffen aangetroffen bij mensen met een milde infectie, onduidelijk is hoelang eventuele immuniteit blijft bestaan.
- Philips schroeft de productie van beademingsapparatuur op met een vereenvoudigd type apparaat.
- Het ministerie van VWS, Erasmus MC en Philips hebben een online portaal opgezet waarop ziekenhuizen makkelijker gegevens van COVID-19 patiënten kunnen uitwisselen. Dit moet verplaatsing van patiënten naar andere ziekenhuizen makkelijker maken; inmiddels is 95 procent van de ziekenhuizen aangesloten.

Beeld sociale media

- Aandacht en enige bewondering voor de ontwikkeling en productie van vereenvoudigde beademingsapparaten door TU Delft en Philips en in het buitenland. Sommige zouden ook geschikt zijn voor arme landen.
- Online leven vragen waarom het aangekondigde aantal van 17.000 tests per dag nog niet gehaald worden. Sommigen stellen dat het aantal besmettingen en doden hoger ligt dan bekend – wat het RIVM onderschrijft.

Continuïteit vitale processen en samenleving

- Artsen in zuidelijke ziekenhuizen vinden uitstellen van sommige zorg naast COVID-19 'niet langer verantwoord'. Ook sluipt er ongelijkheid in de reguliere zorg: het kan voorkomen dat patiënten voor bepaalde behandelingen in het zuiden van het land niet geholpen worden.
- Minister Schouten meldt dat er 650 miljoen euro steun gaat naar de sierteeltsector, onderdelen van de voedingstuinbouw en frietaardappeltelers die geraakt worden door de stilgevallen export en horeca.
- Het kabinet trekt 300 miljoen euro uit om culturele instellingen 'van vitaal belang' door de zware eerste maanden van de crisis te helpen. De cultuursector vreest dat dit veel te weinig is.
- Duitsland en België verbieden grote evenementen tot 31 augustus.

Zorg voor kwetsbare groepen

- Verschillende zorgorganisaties hebben volgens *Nieuwsuur* zelf testlocaties ingericht om hun personeel te laten testen op COVID-19. Ook het gebrek aan BPM blijft onverminderd een punt van zorg.
- De bestaande ongelijkheid in het onderwijs zal verder toenemen als scholen langer dicht blijven en kinderen langer afhankelijk zijn van de onderwijskwaliteiten en bereidwilligheid van hun ouders, schrijft de NRC.
- Jeugdzorg noch Raad voor de Kinderbescherming ziet een toename van meldingen van kindermishandelingen. Wel vreest Jeugdzorg dat problemen onopgemerkt blijven.

Beeld sociale media

- Ethici en ic-artsen pleiten op sociale media en in De Volkskrant voor meer tijd en gelegenheid voor een verantwoord afscheid in de laatste levensfase.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJKFinancieel-economische stabiliteit

- Het aantal mensen dat een WW-uitkering heeft aangevraagd steeg in maart met 42 procent ten opzichte van februari, meldt het UWV. Vooral jongeren van 15 tot 25 jaar raakten werkloos: 185 procent meer.
- IBM Nederland vraagt tariefverlaging van 25% aan zzp'ers en leveranciers. Volgens het bedrijf is de maatregel 'puur en alleen strategisch noodzakelijk' om te voorkomen dat 'contracten beëindigd worden'.
- Bedrijven en instellingen in alle sectoren moeten een plan maken voor de anderhalvemeterconomie om op termijn open te mogen.
- De directeur van brancheorganisatie INretail (mode, schoenen en sport- en kampeerwinkels) zegt dat van de ruim 21.000 winkels in zijn branche zo'n 60 procent de deuren weer opent in de anderhalvemeterconomie.
- Vervoer neemt sterk af: het aantal passagiers dat in maart 2020 van en naar Schiphol vloog, is met 56 procent afgenomen vergeleken met dezelfde periode een jaar eerder. Volgens het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM) zal het verkeer op de weg dit jaar met 10 tot 30 procent slinken.
- Nederlandse busfabrikanten en branchevereniging RAI vrezen voor verlies van werkgelegenheid bij busbouwers en toeleveranciers door terugval in vraag naar nieuwe bussen.
- De nettowinst van ASML daalde het afgelopen kwartaal met 391 miljoen tot 700 miljoen.
- 74 procent van de boekingen is bij de Nederlandse campings geannuleerd. Meer dan de helft van de uitbaters vreest voor hun voortbestaan als de overheid niet met passende hulp komt.

Beeld sociale media

- Weblog GeenStijl steunt de oproep om medewerkers in de supermarkten een bonus te geven.

Caribisch deel van het Koninkrijk

- Op kosten van Nederland wordt vanuit de Verenigde Staten 82 gespecialiseerde artsen en verplegers ingevlogen naar Curaçao. Uit Cuba komen nog eens twintig artsen en verplegers naar het eiland.

Internationale context

- De Europese Commissie presenteerde op 15 april een 'stappenplan' voor het geleidelijk intrekken van de beperkende maatregelen. De routekaart bevat geen voorschriften, maar suggesties en aanbevelingen en pleit voor een gecoördineerde exitstrategie met afgestemd beleid. Daarnaast sluit de voorzitter van de Eurogroep niet uit dat er in een later stadium alsnog Eurobonds komen als gezamenlijke oplossing.
- De ambassadeurs van Frankrijk en België hebben een open brief geplaatst in het AD, waarin ze oproepen tot Europese eenheid, solidariteit, ambitie en vertrouwen in multilateralisme.
- Er zitten nog zo'n 10.000 Nederlanders vast in het buitenland. Ruim 14.000 gestrande Nederlanders zijn inmiddels weer thuis, met zo'n duizend reizigers heeft het ministerie van BZ nog geen contact kunnen krijgen.
- Ministers van Financiën van de G20 bespreken op 15 april een voorstel van het IMF en de Wereldbank om 76 arme en opkomende landen tijdelijk respijt te geven voor rentebetalingen en aflossingsverplichtingen.

Politiek en maatschappelijke onrust

- De 'nieuwe samenleving' brengt "grote dilemma's" met zich mee rond de "verdeling van schaarse ruimte", zegt minister-president Rutte. Eventuele opening van scholen neemt bijvoorbeeld druk weg bij gezinnen, maar vergroot druk op openbaar vervoer en de publieke ruimte.
- De aanbeveling tot het dragen van mondkapjes in Duitsland en België leidt op sociale media tot vragen over Nederland. Volgens het RIVM is het niet nodig zolang voorschriften worden nageleefd, het kabinet adviseert het niet. Minister De Jonge van VWS zegt dat de schaarse mondkapjes hard nodig zijn in de zorg.
- De Tweede Kamer gaat een hoorzitting organiseren over de voor- en nadelen van COVID-19-apps. Meerdere partijen willen gedragswetenschappers en deskundigen op het gebied van veiligheid en privacy raadplegen. 750 bedrijven hebben al gereageerd op de oproep van het kabinet om ideeën voor een app in te dienen.
- Mensen die een woning huren mogen nu niet op straat komen staan omdat hun huurcontract afloopt. Door een spoedwet kunnen tijdelijke huurcontracten eenmalig met drie maanden worden verlengd.
- ANWB en Consumentenbond vinden de voucherregeling van luchtvaartmaatschappijen voor gedupeerde reizigers onduidelijk en de voorwaarden van deze regeling niet goed.

Beeld sociale media

- Volgens velen is een praktische invulling van de anderhalvemetersamenleving vaak lastig, zeker in horeca en cultuur. Vooral jongeren zoeken naar een menselijk en leefbaar perspectief.
- Sommige ouders vrezen dat het aantal COVID-19-patiënten flink zal toenemen als de opvang en scholen open zullen gaan. Anderen kijken er juist naar uit dat ze open gaan en er weer meer lucht thuis komt.
- Er verschijnen steeds vaker complottheorieën over de COVID-19-apps. Zo wordt opgeroepen om geen apps te installeren omdat de overheid je overal zou kunnen volgen en gerichte berichten of zelfs drones kan sturen.
- In Duitsland hebben linkse extremisten een aanslag gepleegd tegen een instituut dat betrokken is bij de ontwikkeling van een COVID-19-app. Ook Nederlandse extreemlinkse activisten stellen online vragen over de privacy en wenselijkheid van zo'n app, maar zijn er geen signalen voor vergelijkbaar geweld.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

DUIDING

Groeiend besef van de nieuwe realiteit in een negatieve economische en maatschappelijke context

- Het besef van de nieuwe realiteit en de perceptie van de negatieve context wordt verder beïnvloed door speculaties over "grote dilemma's" rondom "verdeling van schaarse ruimte" en speculaties over de besluitvorming van volgende week over de maatregelen.
- De grote negatieve economische gevolgen (stijging aanvragen WW-uitkeringen 42%, mogelijke economisch krimp 7,5%) en de lange duur van de maatregelen voeden de discussie over het lange termijn perspectief en grote impact op economie en maatschappij.
- Hernieuwde aandacht voor sterk oplopende achterstanden reguliere zorg leidend tot additionele sterfgevallen (schaduwcrisis).

Risico op maatschappelijk onrust door toenemende ongelijkheid, onder andere rond beschermingsmiddelen, financiële steun, werkeloosheid

- Risico op maatschappelijk onrust door toenemende ongelijkheid onder burgers en bedrijven ten aanzien van werkeloosheid, financiële steun (verkrijgen kredieten, steunpakketten), veilige publieke omgeving (mondkapjes) en werkomgeving (beschermingsmiddelen, testen), gebrek onderwijs aan kwetsbare scholieren, besmettingen verzorgingstehuizen.
- Deze onrust wordt verder gevoed indien sommige personen, beroepsgroepen, sectoren, landen of grotere bedrijven steun ontvangen en anderen minder. Komende besluitvorming over de maatregelen kan de ongelijkheid verder voeden.

Continue druk op geloofwaardigheid van overheid, experts en maatregelen

- Onzekerheden over immuniteit na "milde" COVID-19 verschijnselen ondergraven potentieel de geloofwaardigheid. Berichtgeving over maatregelen in het buitenland (mondkapjes, verlichte regimes, verschillen in EU) kunnen overtuigingskracht verder aantasten.
- Aanhoudende zorgen en onduidelijkheid over het beoogde effect, de effectiviteit, betrouwbaarheid en anonimiteit van "COVID-apps" (experts, wetenschap, TK).

Aandacht voor uitlaatklep groepen (met name jongeren) in relatie tot grote druk op naleven maatregelen

- Uithoudingsvermogen om maatregelen op te volgen wordt door het mooie weer en de onbekende termijn van de maatregelen op de proef gesteld. De komende ramadan (24 april e.v.) werkt mogelijk extra verzwarend voor de deelnemers.